

Sygn. akt VII Ua 25/21

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 grudnia 2021r.

Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
w składzie:

Przewodniczący: sędzia Agnieszka Stachurska

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 30 grudnia 2021 roku w Warszawie
sprawy B. F.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych(...)Oddział w W.

o zasiłek chorobowy i zwrot nienależnie pobranego zasiłku chorobowego

z udziałem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Departament Spraw Pracowniczych oraz Zakładu Ubezpieczeń
Społecznych (...) Oddział w W. Wydział (...) Dochodów

w związku z odwołaniem B. F.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych(...)Oddział w W.

z dnia 11 października 2019r., numer (...) - (...)01

na skutek apelacji B. F.

od wyroku Sądu Rejonowego dla (...)W. VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 15 lutego 2021 roku, sygn.
akt VI U 434/19

zmienia zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję w ten sposób, że przyznaje B. F. prawo do zasiłku
chorobowego za okres od 3 sierpnia 2019 roku do 3 września 2019 roku oraz stwierdza, że B. F. nie jest zobowiązana
do zwrotu pobranego zasiłku chorobowego za okres od 3 sierpnia 2019 roku do 3 września 2019 roku w kwocie brutto
5.609,18 zł (pięć tysięcy sześćset dziewięć złotych osiemnaście groszy) wraz z odsetkami.

sędzia Agnieszka Stachurska

UZASADNIENIE

W dniu 15 lutego 2021r. Sąd Rejonowy (...) VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, orzekając w sprawie
odwołania B. F. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. z dnia 11 października 2019r., znak:
(...)odwołanie oddalił.

Sąd Rejonowy ustalił, że odwołująca się była pracownikiem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. i
zajmowała stanowisko Naczelnika Wydziału w Departamencie Prewencji i (...). Od czerwca 2019r. była niezdolna do
pracy z uwagi na złamanie nogi. Otrzymała zaświadczenie lekarskie (...), wystawione na okres od 3 sierpnia 2019r. do
3 września 2019r., w którym wskazany został adres jej pobytu: W., ul. (...), będący zarazem adresem zamieszkania. Za
ww. okres płatnik wypłacił odwołującej się zasiłek chorobowy w kwocie 5.609,18 zł.

Na początku sierpnia 2019r. B. F. zdjęto gips z zaleceniem umiarkowanego obciążania nogi. W dniu 29 sierpnia 2019r. odwołująca się wyjechała razem z mężem i córką na działkę męża – R. F., oddaloną od miejsca zamieszkania o około 3 godziny drogi. Po drodze zabrali również matkę męża - L. F.. W siedlisku zostali na noc. Odwołująca się przygotowywała tam posiłki i odpoczywała. Wcześniej zdarzało się, że również opuszczała miejsce zamieszkania w trakcie zwolnienia lekarskiego - albo w związku z zakupami, albo rehabilitacją.

W dniu 30 sierpnia 2019r. Departament Spraw Pracowniczych przeprowadził kontrolę prawidłowości wykorzystania zwolnienia lekarskiego przez odwołującą się. Kontrolę przeprowadzili pracownicy: A. W. i M. C.. Osoby kontrolujące nie zastały odwołującej się pod wskazanym adresem i sporządziły protokół kontroli prawidłowości wykorzystywania zwolnienia lekarskiego. W tej sytuacji organ rentowy wezwał B. F. do złożenia wyjaśnień i wskazania przyczyn nieobecności w miejscu zamieszkania.

W piśmie z dnia 3 września 2019r. odwołująca się wyjaśniła, że w czasie kontroli przebywała na nieruchomości należącej do jej męża R. F., położonej we wsi J., (...)-(...) G..

Decyzją z dnia 1 października 2019r., znak:(...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...)Oddział w W. odmówił B. F. prawa do zasiłku chorobowego z ubezpieczenia chorobowego za okres od 3 sierpnia 2019r. do 3 września 2019r. oraz zobowiązał do zwrotu nienależnie pobranego zasiłku chorobowego za ww. okres w kwocie 5.609,18 zł brutto wraz z odsetkami od dnia doręczenia decyzji do dnia zwrotu kwoty nienależnie pobranego świadczenia. W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wskazał przepisy prawa, w oparciu o które wydał decyzję, a także wyjaśnił, że w dniu 30 sierpnia 2019r., podczas kontroli, nie zastano B. F. pod adresem wskazanym w zaświadczeniu lekarskim. Odwołująca się miała obowiązek poinformować płatnika składek o zmianie adresu pobytu w trakcie niezdolności do pracy, nie później niż w ciągu trzech dni od wystąpienia tej okoliczności.

Sąd Rejonowy ustalił powyższy stan faktyczny na podstawie materiału dowodowego zgromadzonego w aktach sprawy oraz w aktach organu rentowego, jak również w oparciu o zeznania świadków: A. W., M. C., R. F., L. F. oraz zeznania odwołującej się.

Autentyczności i treści dokumentów zgromadzonych w aktach sprawy strony nie kwestionowały, dlatego Sąd I instancji uznał je za pełnowartościowy materiał dowodowy. Sąd ten dał również wiarę zeznaniom świadków, ponieważ były one wzajemnie zbieżne, jak również ocenił jako wiarygodne zeznania odwołującej się w zakresie dotyczącym jej miejsca pobytu w dniu kontroli. Nie dał natomiast wiary jej twierdzeniom odnośnie tego, że nie miała wiedzy na temat konieczności zgłoszenia zmiany miejsca pobytu podczas korzystania ze zwolnienia lekarskiego. Wynikało to z tego, że odwołująca się była pracownikiem ZUS, zatrudnionym na kierowniczym stanowisku.

Sąd Rejonowy, dokonując analizy prawnej, zacytował art. 6 ust. 1 ustawy dnia 25 czerwca 1999r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz. U. z 2020r., poz. 870, 2112, 2320), zgodnie z którym zasiłek chorobowy przysługuje ubezpieczonemu, który stał się niezdolny do pracy z powodu choroby w czasie trwania ubezpieczenia chorobowego oraz osobie, która stała się niezdolna do pracy po ustaniu tytułu ubezpieczenia chorobowego, jeżeli niezdolność do pracy trwała bez przerwy co najmniej 30 dni i powstała nie później niż w ciągu 14 dni od ustania tytułu ubezpieczenia chorobowego (art. 7 pkt 1).

Dalej Sąd I instancji wskazał, że zgodnie z art. 17 ust. 1 i 3 ww. ustawy, ubezpieczony wykonujący w okresie orzeczonej niezdolności do pracy pracę zarobkową lub wykorzystujący zwolnienie od pracy w sposób niezgodny z celem tego zwolnienia traci prawo do zasiłku chorobowego za cały okres tego zwolnienia. Okoliczności te ustala się w trybie określonym w art. 68. Z kolei stosownie do brzmienia art. 59 ust. 1 i 6 ustawy zasiłkowej, prawidłowość orzekania o czasowej niezdolności do pracy z powodu choroby oraz wystawienia zaświadczeń lekarskich podlega kontroli. W razie uniemożliwienia badania lub niedostarczenia posiadanych wyników badań w terminie, o którym mowa w ust. 5, zaświadczenie lekarskie traci ważność od dnia następującego po tym terminie. W myśl art. 68 ust. 1 wskazywanej ustawy, Zakład Ubezpieczeń Społecznych oraz płatnicy składek, o których mowa w art. 61 ust. 1 pkt 1, są uprawnieni

do kontrolowania ubezpieczonych co do prawidłowości wykorzystywania zwolnień od pracy zgodnie z ich celem oraz są upoważnieni do formalnej kontroli zaświadczeń lekarskich.

Kontrola prawidłowości wykorzystywania zwolnień lekarskich od pracy z powodu choroby polega na ustaleniu, czy pracownik w okresie orzeczonej niezdolności do pracy nie wykonuje pracy zarobkowej albo czy nie wykorzystuje zwolnienia od pracy z powodu choroby w sposób niezgodny z celem tego zwolnienia. ZUS przeprowadza kontrolę w miejscu zamieszkania pracownika, miejscu jego czasowego pobytu lub w drugim miejscu pracy pracownika albo w miejscu, w którym prowadzi on działalność gospodarczą. Jeśli pracownika nie zastano wzywa się go do złożenia wyjaśnień. Zdaniem Sądu Rejonowego, jako uzasadnienie nieobecności podczas kontroli, pracownik może podać wizytę u lekarza, odbywanie rehabilitacji, wizytę w aptece, czy robienie podstawowych zakupów żywnościowych, gdy nie ma innego członka rodziny, który mógłby ubezpieczonego wyręczyć.

Zgodnie z art. 59 ust. 5d ustawy zasiłkowej, ubezpieczony jest zobowiązany podać wystawiającemu zaświadczenie lekarskie adres pobytu w okresie czasowej niezdolności do pracy, jeżeli adres udostępniony na profilu informacyjnym wystawiającego zaświadczenie lekarskie lub znajdujący się w dokumentacji medycznej ubezpieczonego różni się od adresu pobytu w okresie czasowej niezdolności do pracy. Zgodnie zaś z ust. 5e ww. przepisu, ubezpieczony jest zobowiązany poinformować płatnika składek oraz Zakład Ubezpieczeń Społecznych o zmianie adresu pobytu, o którym mowa w ust. 5c, w trakcie niezdolności do pracy, nie później niż w ciągu 3 dni od wystąpienia tej okoliczności. W przypadku zatem wyjazdu poza miejsce pobytu wskazane w zaświadczeniu ubezpieczony ma obowiązek poinformować ZUS (lub pracodawcę) drogą pisemną, że w danym okresie będzie przebywał pod innym adresem niż wskazany w zwolnieniu lekarskim. Przy czym miejsce pobytu chorego w zwolnieniu lekarskim nie jest koniecznym tożsame z zameldowaniem na pobyt stały lub czasowy. Jest to miejsce, gdzie faktycznie przebywa chory, dlatego adres podany w zaświadczeniu lekarskim (...) nie musi pokrywać się z adresem zameldowania lub zamieszkania.

Analizując okoliczności stanowiące podstawę ustalenia stanu faktycznego w rozpatrywanej sprawie, Sąd Rejonowy wskazał, że nie były one sporne. Dalej podkreślił, że odwołująca się w dniu przeprowadzonej kontroli nie była obecna pod wskazanym w zaświadczeniu lekarskim adresem zamieszkania, gdyż przebywała wówczas na działce oddalonej od miejsca zamieszkania o około 3 godziny drogi. Nie próbowała przy tym wykazać, że w siedlisku jedynie odpoczywała, ani nie wykonywała innej pracy niż sporządzanie posiłków. Powyższe w ocenie Sądu Rejonowego nie miało jednak znaczenia dla rozstrzygnięcia, gdyż organ rentowy, wydając zaskarżoną decyzję, oparł się na przepisie art. 59 ust. 5d i 5e ustawy zasiłkowej, zarzucając B. F., że zmieniając miejsce pobytu w trakcie korzystania ze zwolnienia nie poinformowała o tym organu rentowego. B. F. powołała się na brak świadomości i wiedzy odnośnie konieczności zgłoszenia każdorazowej zmiany swojego miejsca pobytu. Podkreślała, że pobyt poza miejscem zamieszkania we wsi J. miał charakter incydentalny. Sąd Rejonowy uwzględnił, że odwołująca się pracowała w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych na stanowisku Naczelnika Wydziału i chociażby z racji zajmowanego stanowiska i miejsca zatrudnienia musiała znać, a przynajmniej powinna mieć wiedzę na temat obowiązków ubezpieczonego w przypadku zmiany miejsca pobytu.

Uwzględniając powyższe, Sąd I instancji ocenił, że odwołująca się, zmieniając miejsce pobytu bez poinformowania organu rentowego o tym fakcie, uniemożliwiła kontrolę prawidłowości wykorzystywania zwolnienia lekarskiego i zwolnienie lekarskie straciło ważność.

Kończąc rozważania prawne, Sąd Rejonowy wskazał, że zgodnie z art. 66 ust. 1, 2 i 3 ustawy zasiłkowej, wypłatę zasiłku wstrzymuje się, jeżeli prawo do zasiłku ustało albo okaże się, że prawo takie w ogóle nie istniało. Jeżeli świadczenie zostało pobrane nienależnie z winy ubezpieczonego lub wskutek okoliczności, o których mowa w art. 15-17 i art. 59 ust. 6 i 7, wypłacone kwoty podlegają potrąceniu z należnych ubezpieczonemu zasiłków bieżących oraz z innych świadczeń z ubezpieczeń społecznych lub ściągnięciu w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. Decyzja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w sprawie zwrotu bezpodstawnie pobranych zasiłków stanowi tytuł wykonawczy w postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

Uwzględniając przedstawioną argumentację, Sąd Rejonowy ocenił, że zasiłek chorobowy został odwołującej się wypłacony nienależnie i podlega zwrotowi. Z tego względu odwołanie zostało oddalone na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. (wyrok Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi – Północ w W. z dnia 15 lutego 2021r. wraz z uzasadnieniem, k. 69 i 73-75).

Apelację od powyższego wyroku w dniu 30 marca 2021r. złożyła odwołująca się, zarzucając Sądowi I instancji niewłaściwą wykładnię przepisów ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa oraz naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. przez brak wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału dowodowego, co doprowadziło do oddalenia odwołania.

W uzasadnieniu apelacji B. F. wskazała, że powołaną przez organ rentowy podstawą odmowy prawa do zasiłku chorobowego było błędnie poczynione ustalenie, że wykorzystywała zwolnienie lekarskie od pracy niezgodnie z jego celem, poprzez niepodanie Zakładowi adresu pobytu w czasie niezdolności do pracy. Odwołująca się przywołała wyrok Sądu Najwyższego z 14 grudnia 2005r. (III UK 120/05), zgodnie z którym celem zwolnienia od pracy jest odzyskanie przez ubezpieczonego zdolności do pracy, zaś za wykorzystywanie zwolnienia niezgodnie z jego celem należy uznać podejmowanie wówczas takich czynności, które utrudniają proces leczenia i rekonwalescencję i prowadzą do wydłużenia okresu niezdolności do pracy. B. F. wskazała, że do takich czynności nie należał wyjazd i przebywanie na terenie działki rekreacyjnej, tym bardziej że panowały tam warunki bardziej sprzyjające powrotowi do zdrowia.

Odwołująca się wskazała ponadto, że organ rentowy nie udowodnił, aby wykonywała jakiegokolwiek działania mogące skutkować przedłużeniem okresu niezdolności do pracy. Dodatkowo podkreśliła, że Sąd I instancji błędnie zinterpretował przepis art. 59 ust. 5e ustawy zasiłkowej, bowiem sankcją wynikającą z tego przepisu nie jest utrata prawa do zasiłku chorobowego, a jedynie określone w art. 59 ust. 5f ustawy domniemanie skutecznego doręczenia zawiadomienia o terminie badania lekarskiego, wysłanego na adres wynikający z zaświadczenia lekarskiego. Tymczasem organ rentowy nie podjął nawet próby zawiadomienia B. F. o terminie badania lekarskiego, a materiał dowodowy nie prowadzi do wniosku, by badanie takie zostało kiedykolwiek w jej przypadku wyznaczone.

Odwołująca się zarzuciła Sądowi Rejonowemu również błędną ocenę dowodu z jej zeznań poprzez odmowę wiarygodności twierdzeniom o braku świadomości w zakresie konieczności powiadomienia ZUS o zmianie adresu pobytu ze względu na to, że jest pracownikiem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W.. B. F. wskazała, że z jej zeznań wynika, że w dacie, kiedy korzystała z zasiłku chorobowego, była pracownikiem Centrali ZUS, na stanowisku Naczelnika w Wydziale Dofinansowania Płatników Składek w Departamencie Prewencji i (...). W toku postępowania przed Sądem I instancji wyjaśniła, że w czasie swojej pracy w ZUS nigdy nie zajmowała się materialem ubezpieczeń chorobowych, a zatem błędnie Sąd Rejonowy ocenił miejsce jej zatrudnienia jako okoliczność „obciążającą” i wyprowadził na tej podstawie nieprawdziwe wnioski (apelacja B. F. z dnia 31 marca 2021r., k. 89-93).

W odpowiedzi na apelację z 7 czerwca 2021r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych(...) Oddział w W. wniósł o oddalenie apelacji, a uzasadniając takie stanowisko wskazał, że Sąd Rejonowy dokonał prawidłowej wykładni przepisów ustawy zasiłkowej, jak również nie naruszył przepisów postępowania w stopniu mającym istotny wpływ na wynik sprawy. Postępowanie dowodowe zostało przeprowadzone w sposób pełny i wyczerpujący. Bezsporne było przy tym, że w dniu dokonania kontroli, tj. 30 sierpnia 2019r., B. F. przebywała poza miejscem pobytu wskazanym w zaświadczeniu lekarskim i nie dopełniła obowiązku powiadomienia pracodawcy o adresie miejsca faktycznego pobytu (odpowiedź na apelację z dnia 7 czerwca 2021r., k. 106).

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja B. F. podlegała uwzględnieniu.

Sąd I instancji poczynił prawidłowe ustalenia faktycznie, przeprowadził wystarczające postępowanie dowodowe, a następnie dokonał co do zasady właściwej oceny zebranych dowodów i wyciągnął poprawne wnioski, które legły u

podstaw wydania zaskarżonego wyroku - z zastrzeżeniem częściowo uwzględnionego przez Sąd Okręgowy zarzutu apelacji dotyczącego naruszenia przez Sąd Rejonowy art. 233 § 1 k.p.c., o czym będzie mowa w dalszej części uzasadnienia. W konsekwencji, Sąd Okręgowy oceniając jako prawidłowe ustalenia faktycznie dokonane przez Sąd I instancji, przyjął je za własne, co oznacza, że zbędnym jest ich szczegółowe powtarzanie w uzasadnieniu wyroku sądu odwoławczego.

Przechodząc do szczegółowej analizy zarzutów apelacji, w pierwszej kolejności należy wskazać, że zasadny jest zarzut dotyczący naruszenia przez Sąd I instancji art. 233 § 1 k.p.c. Powyższy przepis gwarantuje sądowi rozpoznającemu sprawę swobodę w ocenie zebranego materiału dowodowego. Sąd powinien oceniać materiał w sposób wszechstronny, biorąc pod uwagę jego wiarygodność, tudzież moc dowodową. Przykładowy katalog kryteriów wiarygodności i mocy dowodów określił Sąd Najwyższy w postanowieniu z 15 lutego 2000r. (III CKN 1049/99). Zawarł w nim następujące wytyczne co do oceny dowodów: aspekt doświadczenia życiowego, inne źródła wiedzy, poprawność logiczna oraz prawdopodobieństwo wersji. Również w wyroku z 20 stycznia 2010r. (II UK 154/09) Sąd Najwyższy podkreślił, że ocena dowodów jest dokonywana na podstawie przekonań sądu, jego wiedzy i doświadczenia życiowego, a nadto winna uwzględniać wymagania prawa procesowego oraz reguły logicznego myślenia, według których sąd w sposób bezstronny, racjonalny i wszechstronny rozważa materiał dowodowy jako całość, dokonuje wyboru określonych środków dowodowych i wążąc ich moc oraz wiarygodność – odnosi je do pozostałego materiału dowodowego.

W ocenie Sądu Okręgowego, odwołująca się słusznie podniosła, że oceniając jako niewiarygodne jej twierdzenia w zakresie niewiedzy o obowiązku informowania organu rentowego o zmianie miejsca pobytu ze względu na jej zatrudnienie w strukturach ZUS, Sąd Rejonowy dokonał błędnego wskazania jednostki ZUS, w której pracowała w okresie pobierania zasiłku chorobowego oraz nie poddał analizie zakresu jej obowiązków jako Naczelnika w Wydziale Dofinansowania Płatników Składek w Departamencie Prewencji i (...). Ta okoliczność, aczkolwiek potwierdza wadliwość stanowiska Sądu I instancji, nie miała jednak przesądzającego znaczenia dla oceny, jakiej dokonał Sąd Okręgowy.

Zdaniem Sądu Okręgowego, najistotniejsze jest w przedmiotowej sprawie naruszenie przez Sąd Rejonowy przepisów ustawy z dnia 25 czerwca 1999r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (tekst jedn. Dz. U. z 2021r., poz. 1133), zwanej dalej ustawą zasiłkową. Ustawa ta przewiduje możliwość pozbawienia ubezpieczonego prawa do zasiłku chorobowego w dwóch przepisach - w art. 17 ust. 1 i 3 i w art. 59 ust. 6. Pierwszy z powołanych przepisów został wprawdzie powołany przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych w zaskarżonej decyzji z dnia 11 października 2019r., jednak nie mógł mieć zastosowania w analizowanym przypadku. Zgodnie z art. 17 ust. 1 i 3 ustawy zasiłkowej, ubezpieczony wykonujący w okresie orzeczonej niezdolności do pracy pracę zarobkową lub wykorzystujący zwolnienie od pracy w sposób niezgodny z celem tego zwolnienia traci prawo do zasiłku chorobowego za cały okres tego zwolnienia. Okoliczności te ustala się w trybie określonym w art. 68 ustawy. Poza sporem pozostawał fakt, że B. F. nie wykonywała pracy zarobkowej w okresie zwolnienia lekarskiego i pobierania zasiłku chorobowego. W odniesieniu zaś do przesłanki wykorzystania zwolnienia lekarskiego niezgodnie z jego celem, to w orzecznictwie wskazuje się, że zostaje ona wypełniona, gdy zostaje wykazane wykonywanie przez ubezpieczonego czynności mogących przedłużyć okres niezdolności do pracy, bowiem celem istnienia zasiłku chorobowego jest odzyskanie przez ubezpieczonego zdolności do pracy. W jego osiągnięciu przeszkodą może być zarówno wykonywanie pracy zarobkowej (co przesądził ustawodawca), jak i inne zachowania ubezpieczonego utrudniające proces leczenia i rekonwalescencję (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 5 kwietnia 2005r., I UK 370/04 OSNP 2005 Nr 21, poz. 342; OSP 2006 Nr 12, poz. 134, z glosą J. Jankowiaka; z 4 listopada 2009r., I UK 140/09, LEX nr 564767).

W przedmiotowej sprawie organ rentowy nie udowodnił, a nawet nie podnosił – choć art. 17 ustawy zasiłkowej wymienił jako podstawę wydania zaskarżonej decyzji i zacytował jego treść - aby w trakcie pobytu B. F. w siedzisku w miejscowości J. wykonywała czynności, które utrudniłyby jej powrót do zdrowia czy przedłużyły okres pobierania zasiłku chorobowego. Również w postępowaniu przed Sądem I instancji nie ujawniły się tego rodzaju okoliczności, a wręcz przeciwnie. Z zeznań świadków oraz odwołującej się wynika, że przebywając poza miejscem zamieszkania nie wykonywała żadnych czynności, które mogłyby stać się podstawą do oceny, że zwolnienie wykorzystywała niezgodnie z celem. Odwołująca się jedynie odpoczywała oraz przygotowywała posiłki, co czyniła również wtedy, gdy przebywała w

domu. Trudno więc w tej sytuacji przyjąć, by przesłanki z art. 17 ustawy zasiłkowej ziściły się i by możliwa była odmowa przyznania odwołującej się zasiłku chorobowego oraz zobowiązanie do zwrotu tego świadczenia, które już pobrała.

Druga z wcześniej wskazanych podstaw utraty prawa do zasiłku chorobowego zostaje spełniona, gdy dojdzie do utraty ważności zaświadczenia lekarskiego. W granicach wynikających z art. 59 ust. 6 ustawy zasiłkowej sądy meriti oceniają tylko to, czy ubezpieczony uniemożliwił z przyczyn zawinionych przeprowadzenie badań kontrolnych w terminie wyznaczonym przez organ ubezpieczeń społecznych w sposób prowadzący do wydania decyzji o utracie ważności zaświadczenia lekarskiego (art. 59 ust. 6 ustawy zasiłkowej w zw. z art. 80 pkt 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych) i usprawiedliwiający wydanie decyzji o braku prawa do zasiłku (art. 59 ust. 10 ustawy zasiłkowej) lub decyzji o zwrocie świadczeń pobranych nienależnie z winy ubezpieczonego, w tym wskutek uniemożliwienia badań kontrolnych i utraty prawa do zasiłku od dnia następującego po dniu wyznaczonych badań (art. 66 ust. 2 tej ustawy) (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 7 marca 2018r., III UZP 1/18, LEX nr 2467695).

Powyższe oznacza to, że dla zastosowania sankcji z art. 59 ust. 6 ustawy zasiłkowej konieczne jest uprzednie rozpoczęcie przez organ rentowy procedury dotyczącej kontroli prawidłowości orzekania o czasowej niezdolności do pracy z powodu choroby oraz wystawiania zaświadczeń lekarskich. Przebieg tej procedury określony jest w art. 59 ust. 2-5g ustawy zasiłkowej. Zakłada on przede wszystkim przeprowadzenie przez lekarza orzecznika ZUS badania lekarskiego, skierowanie ubezpieczonego na badania specjalistyczne przez lekarza konsultanta ZUS, zażądanie od wystawiającego zaświadczenie lekarskie udostępnienia dokumentacji medycznej dotyczącej ubezpieczonego, stanowiącej podstawę wydania zaświadczenia lekarskiego lub udzielenia wyjaśnień i informacji w sprawie albo zlecenie wykonania badań pomocniczych w wyznaczonym terminie. W takich przypadkach art. 59 ust. 5 ustawy zasiłkowej stanowi o konieczności zawiadomienia ubezpieczonego o terminie badania lub złożenia dokumentacji medycznej.

Analiza dokumentacji zgromadzonej w rozpatrywanej sprawie wskazuje, że w stosunku do B. F. Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie wszczął procedury kontrolnej w trybie art. 59 ustawy zasiłkowej. Po pierwsze, brak jest dokumentacji potwierdzającej, że kontrola dokonana w dniu 30 sierpnia 2019r. miała na celu sprawdzenie przez pracownice ZUS pobytu odwołującej się w miejscu zameldowania ze względu na konieczność doręczenia zawiadomienia o terminie badań lub o terminie do złożenia dokumentacji medycznej. Oczywiście bezsporne było, że ubezpieczona nie powiadomiła organu rentowego o zamiarze zmiany miejsca pobytu w trakcie pobierania zasiłku chorobowego, jak również o tym, że w dacie kontroli nie będzie przebywała w miejscu zameldowania. Zgodzić się jednak należy z zarzutem podniesionym w apelacji, że niedopełnienie przez osobę pobierającą zasiłek obowiązku wynikającego z art. 59 ust. 5e ustawy zasiłkowej nie skutkuje automatycznie utratą zasiłku chorobowego. Zastosowana przez organ rentowy sankcja może być jedynie wynikiem ustalenia, że zaświadczenie lekarskie, będące podstawą zasiłku chorobowego, utraciło ważność, nie zaś tego, że strona nie powiadomiła organu rentowego o zmianie miejsca pobytu. Dopiero uniemożliwienie Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych przeprowadzenia kontroli zaświadczenia lekarskiego skutkuje pozbawieniem ubezpieczonego prawa do zasiłku chorobowego. W orzecznictwie przyjmuje się, że pojęcie „uniemożliwienia” badania w rozumieniu art. 59 ust. 6 ustawy zasiłkowej oznacza świadome i celowe działanie lub zaniechanie ubezpieczonego wynikające z jego złej woli, w szczególności celowo nakierowane na udaremnienie przeprowadzenia kontroli przez ZUS, przy czym należy pamiętać, że chodzi o kontrolę przybierającą postać badania lekarskiego. Uniemożliwienie takiego badania zachodzi w sytuacji, gdy ubezpieczony swoim świadomym zachowaniem powoduje, że ZUS nie ma możliwości jego przeprowadzenia w celu kontroli zaświadczenia lekarskiego o niezdolności do pracy. Każdorazowo powinien wystąpić bezpośredni związek przyczynowo – skutkowy pomiędzy określonym działaniem lub zaniechaniem ubezpieczonego, a nie odbyciem się takiego badania. Jedynie w takiej sytuacji można mówić o uniemożliwieniu przez niego badania w rozumieniu omawianego przepisu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 7 marca 2018r., III UZP 1/18).

W związku z powyższym nie dochodzi do utraty prawa do zasiłku chorobowego, a w konsekwencji do obowiązku zwrotu świadczenia nienależnego, gdy niedochowanie obowiązku powiadomienia ZUS o zmianie miejsca pobytu nie miało przełożenia na badanie lekarskie, a w szczególności wtedy, gdy organ rentowy nie zmierzał w ogóle do jego przeprowadzenia – tak, jak w analizowanym przypadku. Sąd Rejonowy przyjmując inaczej, naruszył ww. przepisy.

Przeprowadzoną analizę ograniczył do tego tylko, czy odwołująca faktycznie nie powiadomiła o zmianie miejsca pobytu i czy o takim obowiązku wiedziała, pominał natomiast, że sama tylko okoliczność twierdzącej odpowiedzi na tak postawione pytania, nie jest jeszcze wystarczająca do pozbawienia prawa do zasiłku chorobowego i do żądania jego zwrotu. Do tego może dojść tylko wtedy, gdy zostały spełnione ustawowe przesłanki, na jakie wskazują dwa analizowane wcześniej przepisy. To one tylko mogą być podstawą takiego orzeczenia, jakie wydał organ rentowy. W przedmiotowej sprawie – choć w zaskarżonej decyzji – oba te przepisy wskazano, to ani ZUS, ani Sąd Rejonowy, nie dokonały ich prawidłowego zastosowania, koncentrując się na tym tylko, jakiego obowiązku odwołująca się nie dopełniła. Tymczasem należało jeszcze rozważyć, czy w takim przypadku istnieją podstawy do zastosowania sankcji z art. 17 ust. 1 i 3 i w art. 59 ust. 6 ustawy zasiłkowej. Sąd Okręgowy, dokonując takiej analizy, z powodów, o których była mowa i na które słusznie wskazywała odwołująca się, ocenił że nie było podstaw do wydania zaskarżonej decyzji.

Z powodu wymienionych okoliczności, stosując normę art. 386 § 1 k.p.c., orzeczono o zmianie zaskarżonego wyroku i poprzedzającej go decyzji w sposób wskazany w sentencji orzeczenia.

sędzia Agnieszka Stachurska